

***Stenus bohemicus* Machulka, nieuw voor Nederland (Coleoptera: Staphylinidae)**

door

J. G. M. CUPPEN

Vakgroep Waterzuivering, sectie Hydrobiologie, L.H. Wageningen

ABSTRACT. — *Stenus bohemicus* Machulka new for the Netherlands. Two sampling-localities are described. The localities in the south-east of the province of Drenthe are the most western known for the species.

Binnen de familie Staphylinidae geniet het genus *Stenus* grote populariteit, enerzijds vanwege de gemakkelijke herkenbaarheid van het genus, en anderzijds vanwege het grote aantal soorten in diverse biotopen. Recentelijk werd door Van de Sande (1979) het subgenus *Hypostenus* bewerkt, waarbij hij gebruik maakte van gegevens van de verspreidingsatlas van de Nederlandse soorten van het genus *Stenus* (Van Stuivenberg, in druk). De vangst van *Stenus bohemicus* Machulka betekent een aanvulling op deze atlas.

Stenus bohemicus werd in Nederland gevonden op twee plaatsen in zuidoost Drenthe. Op 5 mei 1983 werd in de gemeente Schoonebeek in een bermsloot langs de dr. ir. H. A. Stheemanstraat (EIS 13.32) een ♀ van deze soort gevangen tijdens het verzamelen van waterkevers. De oevervegetatie bestond uit grote pollen *Juncus effusus* L. en *Poa trivialis* L.. De bodem was samengesteld uit een 3 em dikke laag venig zand op wit lemig zand, terwijl plaatselijk grof organisch materiaal was afgezet (strooisel van *Juncus*). Het water in de sloot was lichtbruin door humuszuren en de pH was 3,9. Naast *S. bohemicus* werden nog verzameld: *S. cicindeloides* Schaller (5 ♀♀), *S. latifrons* Erichson (♀), *S. bimaculatus* Gyllenhal (♂) en *S. bifoveolatus* Gyllenhal (8 ♂♂ + 4 ♀♀). Slechts twee dagen later werd in een verlandend kanaal in de gemeente Odoorn in de buurt van Exloo (EIS 10.31) een ♂ van *S. bohemicus* verzameld. De oevervegetatie bestond hier voornamelijk uit *Glyceria maxima* (Hartm.) Holmb. en *Typha latifolia* L. Op de zandbodem bevond zich een dikke laag grof organisch materiaal, voornamelijk bestaande uit strooisel van *Glyceria*. Het water was helder en de pH was 6,3. Behalve *S. bohemicus* werden nog verzameld: *S. fornicatus* Stephens (♂), *S. solutus* Erichson (11 ♂♂ + 9 ♀♀), *S. cicindeloides* (5 ♀♀), *S. picipennis* Erichson (3 ♂♂ + 2 ♀♀) en *S. bifoveolatus* (♂). Gezien de verschillen in biotische en abiotische factoren tussen beide vindplaatsen kan de soort nog op meerdere plaatsen in Nederland, met name in Drenthe, zuidoost Groningen en Twente, verwacht worden. De beide vindplaatsen vormen de meest westelijke voorpost van het geografische verspreidingsgebied van *S. bohemicus*.

S. bohemicus behoort tot het subgenus *Hypostenus* Rey, dat gekenmerkt wordt door het ontbreken van een zijrand langs de abdominale segmenten en door het diep gespleten vierde tarslid. Deze soort vormt tesamen met *S. tarsalis* Ljungh en *S. oscillator* Rye een groep van zeer nauw verwante soorten. *S. tarsalis* is de meest algemene soort van deze groep en wordt door Brakman (1966), Van de Sande (1979) en Van Stuivenberg (in druk) vermeld. *S. oscillator* wordt als nieuw voor Nederland gemeld in Van Stuivenberg (in druk). De drie soorten zijn op basis van de aedeagus gemakkelijk te onderscheiden. Echter, zoals bij meerdere soorten van het subgenus *Hypostenus* (o.a. *S. cicindeloides* Schaller), zijn ♂♂ betrekkelijk zeldzaam en determinatie van ♀♀ is veel moeilijker.

Determinatie van de drie soorten van deze groep is mogelijk met Lohse (1964); afbeeldingen van de aedeagus zijn o.a. te vinden in Machulka (1947; hier zijn echter de afbeeldingen van de aedeagus van *S. tarsalis* en *S. bohemicus* verwisseld), Beniek (1950) en Lohse (1964). De verspreiding van *S. bohemicus* in Europa is nog onvoldoende bekend, maar de soort is met zekerheid bekend uit Estland, Siberië, Zweden, Denemarken, Tsjechoslowakije, Polen, West- en Oost-Duitsland en Oostenrijk (Horion 1963, Puthz 1971, Haberman 1983). De dichtstbijzijnde vindplaats is gelegen in Oldenburg (Kerstens in Puthz 1972).

De auteur bedankt F. van Stuivenberg voor literatuurreferenties en het kritisch doorlezen van het manuscript.

LITERATUUR

- Benick, L., 1950. *Stenus tarsalis* Lj. und seine Sippe. (Col, Staph.). — *Opusc. ent.* 15: 113-119, 4 figs.
- Brakman, P. J., 1966. Lijst van Coleoptera uit Nederland en het omringende gebied. — *Monogr. ned. ent. Vereen.* 2: 1-219.
- Haberman, H., 1983. Beitrag zu „Enumeratio Coleopterorum Fennoscandiae et Daniae” (1979) über die Staphylinidae Estlands. — *Not. ent.* 63: 97-110, 239 figs.
- Horion, A., 1963. *Faunistik der Mittel-Europaischen Käfer IX: Staphylinidae 1. Teil: Micropeplinae bis Euaesthetinae*: I-XI, 1-412. Überlingen.
- Lohse, G. A., 1964. 23. Familie: Staphylinidae. — *Käfer Mitteleur.* 4: 1-264.
- Machulka, V., 1947. Nový *Stenus* z příbuzenstva *St. (Hypostenus) tarsalis* Lj. — *Acta ent. Mus. natn. Pragae* 25: 87-89, 2 figs.
- Puthz, V., 1971. Kritische Faunistik der bisher aus Mitteleuropa bekannten *Stenus*-Arten nebst systematischen Bemerkungen und Neubeschreibungen (Coleoptera, Staphylinidae). 80. Beitrag zur Kenntnis der Steninen. — *Ent. Bl.* 67: 74-121.
- , 1972. Nachtrag zur Faunistik der Mitteleuropaischen Steninen (Coleoptera, Staphylinidae). 105. Beitrag zur Kenntnis der Steninen. — *Ent. Bl.* 68: 150-152.
- Sande, J. C. van de, 1979. *De Nederlandse soorten van het subgenus Hypostenus Rey (Stenus Latreille, Staphylinidae)*: 1-35. Rapport Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden.
- Stuivenberg, F. van, in druk. Tabel en verspreidingsatlas van de Nederlandse Steninae (Coleoptera, Staphylinidae). — *Ned. faun. Meded.*

De Dreijen 12, 6703 BC Wageningen.

LARSEN, T. B., 1984. BUTTERFLIES OF SAUDI ARABIA AND ITS NEIGHBOURS: 1-160, veel tekstfiguren, 23 kleurenplaten. Stacey International, 128 Kensington Church Street, London W8 4BH. ISBN 0-90574336-9. Prijs (gebonden) £ 22.—

In 1983 publiceerde Larsen een systematisch overzicht van de dagvlinders van het Arabische Schiereiland in de *Fauna of Saudi Arabia* 5: 333-478, getiteld: „Insects of Saudi Arabia Lepidoptera; Rhopalocera (A Monograph of the Butterflies of the Arabian Peninsula)”.

Het jaar daarop verscheen dan dit boek van hem over hetzelfde onderwerp, rijk geïllustreerd, meest met kleurenfoto's en met een populair-wetenschappelijke tekst. Geen systematische volgorde, maar een serie korte hoofdstukken waarin vrijwel alle belangrijke zaken die over vlinders te vertellen zijn, aan de orde komen. Ik noem daarvan: plaats in het systeem, levenscyclus, indeling van de Arabische dagvlinders in families, variatie, gedrag, habitats, vijanden, migratie, soorten waarvan de rupsen schade veroorzaken. Tussen deze tekst staan talrijke foto's van vlinders, fouragerend op bloemen, soms ook zittend op de grond of tegen een rotswand, andere gevangen door een spin, een roofvlieg of een wants, één het slachtoffer van de enige libel die uitsluitend op vlinders jaagt, ook een foto van een Braconide die bezig is de pop van een *Acraea* aan te steken, verder interessante foto's van habitats, alles even voortreffelijk gefotografeerd.

Op de 23 kleurenplaten zijn bijna 500 exemplaren afgebeeld van de 147 uit het gebied bekende soorten. Daarmee kunnen ze vrijwel alle gemakkelijk op naam gebracht worden. Het boek besluit met een beknopte literatuurlijst, een appendix waarin aangegeven wordt in welke delen elke soort voorkomt, en twee registers. Een duur maar zeer fraai uitgegeven boek! — B. J. Lempke.